

Ο Δικαστικός κώδικας του Κόρτσακ

Ο Κόρτσακ συνέταξε τον δικαστικό κώδικα ανάμεσα στο 1917 και στο 1918, όταν ήταν στο Κίεβο. Δε θα ήταν κι άτοπο να αναφέραμε εδώ ενδεικτικά κάποια άρθρα.

“Το δικαστήριο παραιτείται από την απόφαση:

Άρθ. 1 – Το δικαστήριο ανακοινώνει ότι ο Α. απέσυρε τη μήνυσή του.

Άρθ. (7, 8 και 9) – Το δικαστήριο σημειώνει ότι ειδοποιήθηκε για το παράπτωμα.

Το δικαστήριο αποδοκιμάζει, ευχαριστεί, λυπάται:

Άρθ. 10 – Το δικαστήριο δεν αναγνωρίζει κάτι μεμπτό στην πράξη του Α. ο οποίος, αντιθέτως επέδειξε πολιτικό θάρρος (αντρεία, εντιμότητα, ειλικρίνεια, ευγένεια, τιμιότητα, καλοσύνη).

Άρθ.13 (14, 15 συνεχίζει έτσι μέχρι το Άρθ. 19) – Το δικαστήριο αποδοκιμάζει την πράξη αλλά δεν κατηγορεί τον Α.

Το δικαστήριο απαλλάσσει:

Άρθ. 20 – Το δικαστήριο θεωρεί ότι ο Α. έκανε απλώς το καθήκον του (έπραξε όπως έπρεπε να πράξει).

Άρθ. 25 (26 μέχρι 29) – Το δικαστήριο δε βλέπει κάτι μεμπτό στις πράξεις του Β.

Παραπτώματα που οφείλονται στις συνθήκες. - Επιμερισμός της ευθύνης – Δικαστικές πλάνες:

Άρθ. 30 – Το δικαστήριο θεωρεί ότι ο Α. δεν μπορούσε να κάνει διαφορετικά.

Άρθ. 33 (34 μέχρι 39) – Η ευθύνη της πράξης του Α. βαρύνει τον Β.

Το δικαστήριο επιθυμεί να επέλθει συμφιλίωση:

Άρθ. 40 – Το δικαστήριο θεωρεί ότι ο Β. δεν έχει λόγο να έχει θυμώσει με τον Α.

Άρθ. 41 (42 μέχρι 49) – Το δικαστήριο επιθυμεί τη συμφιλίωση.

Το δικαστήριο συγχωρεί λόγω απουσίας προμελέτης:

Άρθ. 50 – Το δικαστήριο συγχωρεί τον Α. που δεν καταλάβει την πράξη του, και ελπίζει ότι δε θα την επαναλάβει.

Άρθ. 54 (55 μέχρι 59) – Το δικαστήριο συγχωρεί το Α. γιατί επρόκειτο απλώς για ένα άσχημο αστείο.

Το δικαστήριο συγχωρεί, αποδεχόμενο ελαφροντικά:

Άρθ. 60 – Το δικαστήριο συγχωρεί τον Α. διότι μίλησε (ή έπραξε) από ορμή θυμού. Είναι παρορμητικός, αλλά υπόσχεται ότι θα διορθωθεί.

Άρθ. 67 (68 και 69) – Το δικαστήριο συγχωρεί τον Α. διότι δεν είχε σκεφτεί αυτό που έκανε.

Το δικαστήριο συγχωρεί διότι ο ένοχος τιμωρήθηκε από μόνος τους ή διότι επέδειξε στάση μεταμέλειας:

Άρθ. 70 – Το δικαστήριο συγχωρεί τον Α. διότι έχει ήδη υποστεί τιμωρία.

Άρθ. 71 (72 μέχρι 79) – Το δικαστήριο συγχωρεί διότι ο Α. μετανιώνει ειλικρινά για την πράξη του.

Το δικαστήριο προσπαθεί να είναι επιεικής:

Άρθ. 80 – Το δικαστήριο συγχωρεί τον Α. διότι είναι της απόψης ότι μόνο η καλοσύνη μπορεί να τον διορθώσει.

Άρθ. 82 (83 έως και 89) – Το δικαστήριο συγχωρεί τον Α. με την ελπίδα να τον δει να αλλάζει κάποια μέρα.

Αθώωση εν είδει εξαιρέσης:

Άρθ. 90 – Το δικαστήριο συγχωρεί τον Α. ο οποίος δεν καταφέρνει ακόμη να ελέγξει τις επιθυμίες του.

Άρθ. 96 (97 μέχρι 99) – Το δικαστήριο συγχωρεί τον Α. διότι δεν προσπαθεί να απαλλαγεί από τις ευθύνες πάσει θυσία”.

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε, τα 99 πρώτα άρθρα του κώδικα του δικαστηρίου στο “Σπίτι του ορφανού” στοχεύουν όλα ο κατηγορούμενος στο να συγχωρευθεί ή να αθωωθεί ή ακόμη και να απαλλαγεί ο κατηγορούμενος. Στην πραγματικότητα, “τα πάντα συμβαίνουν σαν να μην προκύψει κανένα παράπτωμα”, δηλώνει ο Κόρτσακ. Τα υπόλοιπα άρθρα του κώδικα του δικαστηρίου ο Κόρτσακ τα αρίθμησε 100, 200, 300, και συνέχισε έτσι μέχρι το 1000, προφανώς, όπως λέει ο Ζακ Ντοντιούκ (Jacques Dodiuk), για να είναι πιο εντυπωσιακά. Και να και τα υπόλοιπα:

“Άρθ. 100 – Καμία αθώωση: το δικαστήριο διαπιστώνει ότι η πράξη του Α. δικαιολογεί την κατηγορία.

Άρθ. 200 – Το δικαστήριο εκτιμά ότι ο Α. είχε άδικο να ενεργήσει με αυτό τον τρόπο

Άρθ. 300 – Το δικαστήριο δηλώνει πως ο Α. διέπραξε μια άσχημη πράξη.

Άρθ. 400 – Το δικαστήριο δηλώνει πως ο Α. διέπραξε μια πολύ άσχημη πράξη.

Άρθ. 500 – Το δικαστήριο κηρύσσει τον Α. ένοχο μιας πολύ άσχημης πράξης και αποφασίζει να δημοσιεύσει μια απόφαση στην εφημερίδα του δικαστηρίου.

Άρθ. 600 – Το δικαστήριο κηρύσσει τον Α. ένοχο μιας πολύ άσχημης πράξης και αποφασίζει να δημοσιεύσει μια απόφαση στην εφημερίδα του δικαστηρίου και να την τοιχοκολλήσει στον πίνακα.

Άρθ. 700 – Το δικαστήριο κηρύσσει τον Α. υπεύθυνο για μια πολύ άσχημη πράξη και αποφασίζει να δημοσιεύσει μια απόφαση στην εφημερίδα του δικαστηρίου, να την τοιχοκολλήσει στον πίνακα και να την ανακοινώσει στην οικογένεια του Α.

Άρθ. 800 – Το δικαστήριο αφαιρεί από τον Α. τα δικαιώματά του ως μαθητή του ιδρύματος για μια εβδομάδα και καλεί την οικογένειά του για μια συνομιλία. Η δικαστική απόφαση θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα και θα τοιχοκολληθεί στον πίνακα.

Άρθ. 900 – Το δικαστήριο ψάχνει έναν κηδεμόνα για τον Α. Εάν, από τώρα και σε δυο μέρες, δεν έχει βρεθεί κηδεμόνας, ο Α. θα αποπεμφθεί. Η δικαστική απόφαση θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα.

Άρθ. 1000 – Το δικαστήριο αποφασίζει την αποπομπή του Α. από το ίδρυμα. Η δικαστική απόφαση θα δημοσιευθεί στην εφημερίδα”.

Εάν, όπως μόλις είδαμε, τα 99 άρθρα πρώτα άρθρα του δικαστικού κώδικα είναι άρθρα συγχώρεσης, αθώωσης και απαλλαγής, τα αμέσως επόμενα είναι άρθρα είτε προειδοποιητικά, είτε κυρωτικά. Να συγχωρεθεί κάποιος, εντάξει, όχι όμως και να του επιτρέπεται να κάνει ό,τι θέλει.

Ο κώδικας του Κόρτσακ γίνεται πιο αυστηρός μετά το άρθρο 500. Και όντως, μετά από αυτό το άρθρο προβλέπεται η δημοσίευση της δικαστικής απόφασης στη δικαστική εφημερίδα και η τοιχοκόλλησή της στον πίνακα ανακοινώσεων, εάν ο κατηγορούμενος έχει δικαστεί δυνάμει του άρθρου 600 ή όσων άρθρων έπονται. Ας μιλήσουμε όμως με ειλικρίνεια: αντί να τιμωρήσει ο Κόρτσακ προτιμά να προλαμβάνει, προτιμά να κάνει το κατηγορούμενο παιδί, το οποίο ανακαλύπτει λίγο λίγο τους νόμους που διέπουν την ζωή στην κοινότητα, να καταλάβει τη σημασία αυτών των νόμων για να μπορέσει καλύτερα να τους σεβαστεί στο μέλλον. Γι' αυτό τον λόγο και οι καταναγκασμοί αρχίζουν από το άρθρο 800, το οποίο λέει τα εξής:

“Το δικαστήριο παραδέχεται την αδυναμία του. Ίσως τα τιμωρητικά μέτρα που χρησιμοποιούνταν παλαιότερα στα εκπαιδευτικά ιδρύματα να ήταν πιο αποτελεσματικά από τα δικά μας, στο δικό μας όμως τέτοια μέτρα δεν υπάρχουν. Στον κατηγορούμενο δίνεται η προθεσμία μιας εβδομάδας για να σκεφτεί. Στο διάστημα αυτό, κανείς δεν υποβάλλει μήνυση εναντίον του κι ούτε κι ο ίδιος εναντίον κάποιου άλλου. Η διαδικασία αυτή ίσως τον βοηθήσει να αλλάξει στάση. Η δικαστική απόφαση θα δημοσιευτεί στην εφημερίδα, θα τοιχοκολληθεί στον πίνακα ανακοινώσεων και θα διαβιβαστεί στην οικογένειά”.

Στην πραγματικότητα, μόνο το άρθρο 1000 αποτελεί μια διαπίστωση αποτυχίας. Ορίζει την αποπομπή, το είδαμε. Ακόμη, όμως, και σε αυτή την ακραία περίπτωση, ο Κόρτσακ προέβλεψε μια λύση: “Ο αποπεμφθείς μπορεί να ζητήσει, τρεις μήνες μετά την αποπομπή του, να ξαναενταχθεί”. Αυτό το άρθρο, πρέπει να θυμίσουμε, εφαρμόστηκε μόνο μία φορά. Διότι, σύμφωνα με την προσωπική εμπειρία του Ζακ Ντοντιούκ, και το γεγονός και μόνο ότι ένα παιδί έχει κληθεί μπροστά στο δικαστήριο, έχει παραπεμφθεί βάσει μιας παραγράφου του κώδικα κι έχει ενημερωθεί η οικογένειά του, αποτελεί ήδη μια κύρωση για το ίδιο.

Για να φτάσουμε όμως σε αυτό το σημείο, θα πρέπει αρχικά να έχει υποβληθεί μια μήνυση εναντίον του κατηγορουμένου. Πώς όμως υποβάλλεται μια μήνυση;

“Σε ένα πολύ εμφανές σημείο, εξηγεί ο Κόρτσακ, κρεμάμε έναν πίνακα στον οποίο ο καθένας έχει δικαίωμα να γράψει το θέμα της μήνυσής του. Γράφει το όνομά του καθώς και το όνομα κι εκείνου τον οποίο καλεί σε δίκη. Ενώπιον του δικαστηρίου μπορεί κληθούν να παραστούν όλα τα παιδιά και όλοι οι ενήλικες (ακόμη και ο παιδαγωγός) ανεξαιρέτως.

Κάθε βράδυ, ο γραμματέας του δικαστηρίου καταγράφει τις μηνύσεις σε ένα βιβλίο που έχει οριστεί ειδικά γι' αυτόν το σκοπό και από την επόμενη ημέρα, λαμβάνει τις καταθέσεις των μαρτύρων. Οι καταθέσεις μπορεί να είναι είτε γραπτές είτε προφορικές”.

Όπως ήδη έχει αναφέρει ο Ζακ Ντοντιού, το διαμεσολαβητικό δικαστήριο συνεδριάζει μια φορά την εβδομάδα, το Σάββατο μεσημέρι. “Οι δικαστές επιλέγονται με κλήρο ανάμεσα από τα παιδιά, τα οποία κατά τη διάρκεια της εβδομάδας που έχει διανυθεί δεν αποτέλεσαν αντικείμενο κάποιας μήνυσης ή κάποιου παραπόνου”, εξηγεί ο Κόρτσακ. Μόνο ο γραμματέας του δικαστηρίου είναι ενήλικας, ένας δάσκαλος, ο οποίος όμως δε δικάζει και του οποίου ο ρόλος είναι να συγκεντρώνει τις καταθέσεις των μαρτύρων, να τις διαβάζει φωναχτά κατά τη διάρκεια των συσκέψεων “του δικαστικού συμβουλίου”, να κρατά τα πρακτικά των δικαστικών αποφάσεων και να τις συνοπογράφει στην εφημερίδα του δικαστηρίου.

Το δικαστήριο αποτελείται από πέντε δικαστές, που είναι όλοι παιδιά ηλικίας δώδεκα έως δεκατεσσάρων χρονών. Στην αρμοδιότητά τους έγκειται να καλούν ενώπιον του δικαστηρίου όλους όσους συμμετέχουν στη ζωή του ορφανοτροφείου: τα παιδιά, τους εκπαιδευτικούς, ακόμη και τον ίδιο τον Κόρτσακ. Οι ετυμηγορίες τους είναι δημόσιες, τις διαβάζουν δυνατά παρουσία όλων των παιδιών και όλων των ενηλίκων. Φυσικά, οι καταδικασμένοι μπορούν να κάνουν έφεση, “όχι όμως πριν περάσει ένας μήνας από την ημερομηνία έκδοσης της δικαστικής απόφασης”.

“Όσον με αφορά, διηγείται ο Κόρτσακ, πέρασα από δικαστήριο πέντε φορές. Την πρώτη, επειδή τράβηξα τα αυτιά ενός αγοριού. Τη δεύτερη, επειδή έβγαλα έξω έναν ταραξία. Την τρίτη, επειδή έβαλα τιμωρία έναν άλλον. Την τέταρτη, επειδή πρόσβαλα έναν δικαστή. Την πέμπτη, επειδή υποπέφθηκα ότι ένα κοριτσάκι είχε κλέψει. Στις τρεις πρώτες δίκες, κρίθηκα με βάση το άρθρο 21, στην τέταρτη με βάση το άρθρο 71, στην τελευταία είχα δικαίωμα να επικαλεστώ το άρθρο 7. Για κάθε δίκη προσκόμισα μια τεράστια γραπτή κατάθεση”.